ЄВРОПА 25.09.2026 | Денис Ченуша

Територіальні конфлікти як дилема розширення ЄС

Вступ до ЄС без вирішення територіальних питань створює тривалі політичні ризики. Молдові та Україні варто критично оцінити досвід Кіпру.

Сьогодні Брюссель цілковито підтримує розширення ЄС на схід. Побоювання щодо інтеграції країн пострадянського простору через геополітичне вето Москви були остаточно розвіяні повномасштабною агресією Росії проти України. Процес розширення, який раніше просувався вкрай повільно через бюрократичні процедури, швидко трансформувався, що дозволило оперативно надати Україні статус кандидата на членство в ЄС. Це рішення створило позитивний прецедент для Молдови, а згодом і для Грузії. Утім, із цих трьох держав «Східного партнерства» лише Україна та Молдова наразі мають чітко окреслені прагнення та реальні перспективи членства.

Політична воля Києва та Кишинева до виконання умов ЄС чітко визначає їхню траєктрію до членства. У міру просування цього процесу – зокрема після відкриття двох ключових переговорних кластерів («Основи» та «Зовнішні відносини») у червні та липні 2026 року – вважається, що ніби єдиною критичною перешкодою на євроінтеграційному шляху є внутрішні реформи. Проте крім реформ та узгодження політики з ЄС, невирішеним залишається суттєве питання – територіальний сепаратизм.

Крім реформ та узгодження політики з ЄС, невирішеним залишається суттєве питання – територіальний сепаратизм

У цьому контексті прецедент Кіпру 2004 року став поштовхом до перших роздумів про можливість вступу до ЄС із невирішеними територіальними конфліктами.

Молдова і Придністров'я: реінтеграція до вступу в ЄС?

На перший погляд, Молдова має аргументи на користь такого підходу, адже конфлікт на її території залишається «замороженим» і має переважно політичний характер. З 1992 року Придністров'я, східний регіон Молдови на лівому березі річки Дністер, перебуває під фактичною окупацією російських військ. Місцеве керівництво лояльне до Москви і прагне імплементувати російські правові та виборчі стандарти в суспільне життя регіону.

До 2025 року Придністров'я отримувало безкоштовно російський газ, що забезпечувало конкурентоспроможність економіки та дозволяло утримувати тарифи для підприємств і населення на значно нижчому рівні, ніж на решті території Молдови. Сьогодні ж регіон інтегрується в конституційно-правове поле Кишинева в економічній та фіскальній сферах: постачання газу тепер потребує схвалення молдавської влади та координації з партнерами з ЄС. До того ж щонайменше 25 тис. мешканців Придністров'я з молдавськими паспортами щодня перетинають Дністер, щоб працювати або скористатися державними послугами. Задля виживання близько 2300 підприємств з Придністров'я зареєструвалися в офіційних органах в Кишиневі, що дає їм змогу вести законну господарську діяльність, пов'язану з експортом товарів місцевого виробництва – причому до 80 відсотків їхнього експорту спрямовується саме на ринок ЄС. Усе це суттєво відрізняє молдавську ситуацію від кіпрського досвіду, де Нікосія мала значно слабші важелі впливу на «Північний Кіпр» (так звану Турецьку Республіку Північного Кіпру).

Існує неписане правило: ЄС прагне уникати імпорту нових територіальних суперечок

ЄС поки не ставить вирішення придністровського конфлікту передумовою для набуття членства, але існує неписане правило: ЄС прагне уникати імпорту нових територіальних суперечок. Втім, влада Молдови вважає європейську інтеграцію пріоритетом, не прив'язуючись при цьому до певного темпу реінтеграції. Поширеною є думка, що вступ до ЄС і реінтеграція повинні й надалі залишатися окремими процесами, інакше Росія може використовувати придністровський конфлікт для блокування європейського майбутнього Молдови.

Втім, реальність значно складніша. Попри те, що теперішні

політичні обставини у Європі сприяють Кишиневу, Молдова ризикує повторити долю Кіпру й на десятиліття залишитися розділеною державою всередині ЄС. Аби сповна використати нинішнє «вікно можливостей», найкращим сценарієм для Молдови може стати амбітна та активна програма реінтеграції (як запропоновано в нещодавньому дослідженні FES Moldova) одночасно із чітким дотриманням графіка виконання вимог Брюсселя.

Чи може Україна вступити до ЄС без повернення окупованих територій?

Досвід Молдови висвітлює дилеми невирішених конфліктів. Україні варто уважно проаналізувати ці уроки, адже в її випадку ставки ще вищі.

Незаконна анексія Росією Криму в 2014 році та частин Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей у 2022-му робить Україну унікальною кандидаткою на вступ. ЄС запропонував Україні чітку перспективу вступу, не пов'язуючи її з майбутньою реінтеграцією українських територій, які перебувають під контролем Росії.

На відміну від «Північного Кіпру», «державність» якого визнає Туреччина, українські території анексовані. На них проводиться системна політико-правова та соціально-економічна асиміляція, зокрема через примусову паспортизацію населення.

Паралелі між Україною та Молдовою є вельми обмеженими: Росія продовжує окупацію Придністров'я, не маючи на даний момент чіткого наміру його анексувати. Крім того, ця територія залежить від торгівлі з ЄС і реалізує певні аспекти Угоди про асоціацію 2014 року між Молдовою та ЄС.

Обговорюючи членство України в ЄС, його представники не порушували питання тимчасово втрачених територій, а Київ розглядав і розглядає якнайшвидший вступ до ЄС як ключовий елемент гарантій безпеки. Водночас сторони зосередилися на тих сферах євроінтеграції, де Україна має повну свободу дій для досягнення прогресу, насамперед на внутрішніх реформах.

Схоже, тема окупованих територій поки табу в

Схоже на те, що ця тема поки табу в діалозі між ЄС та Україною, і жодна зі сторін не порушує її першою. Проте після завершення

діалозі між ЄС та Україною, і жодна зі сторін не порушує її першою

війни Брюссель, найімовірніше, повернеться до обговорення того, як членство України в ЄС може поєднуватися з процесом врегулювання конфлікту. Чітко визначені кордони держав-членів зміцнюють виключні компетенції ЄС. Натомість існування «сірих зон» та невизначених кордонів може сприйматися як загроза безпеці – якщо не нинішнім керівництвом ЄС, то наступним складом Єврокомісії після 2029 року.

Отже, специфіка територіального сепаратизму на Кіпрі та в Молдові відрізняється від умов, в яких опинилася Україна. Втім, детальний аналіз цих двох випадків є важливим для Києва, він дозволяє глибше оцінити потенційні ризики та розробити оптимальну стратегію.

На завершення варто зазначити, що якщо Кіпру не вдалося скористатися можливістю реінтеграції відокремленого регіону до вступу в ЄС, то Молдова все ж має шанс використати це «вікно». Для цього потрібно виконати чимало передумов. Для України ж російська агресія, що триває, ставить перед ЄС фундаментальний виклик: як поводитися з майбутньою державою-членкинею, території якої тимчасово анексовані Росією. Брюссель і Київ мають завчасно опрацювати різні сценарії, спираючись на досвід Кіпру та Молдови. Необхідно також створити механізми, які дозволили б Україні приєднатися до ЄС і скористатися перевагами повноправного членства, водночас враховуючи ризики тривалої російської присутності ще до того, як деокупація стане реалістичним сценарієм.

Переклад з англійської Ірини Савюк

Денис Ченуша

Денис Ченуша (Denis Cenușa) – геополітичний аналітик та асоційований експерт Центру досліджень геополітики та безпеки

(Литва), він спеціалізується на питаннях розширення ЄС, критичної інфраструктури та гібридних воєн.